

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-60>

УДК 334.716:330.142.26

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

THE WORKING CAPITAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Кічук Оксана Сергіївнакандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5323-7608>**Тарасова Юлія Анатоліївна**кандидат економічних наук, викладач,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6120-4715>**Kichuk Oksana, Tarasova Yuliia**

Odessa National University of Economics

Стаття присвячена дослідженню проблем управління оборотним капіталом промислових підприємств. Визначено, що основним джерелом фінансування активів є поточні зобов'язання та забезпечення, тобто підприємства дотримуються переважно агресивної політики фінансування. Проаналізовано структуру оборотних активів промислових підприємств України та промислового підприємства ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель». Розраховані показники ліквідності даного підприємства за період 2016–2020 рр. Встановлено, що протягом даного періоду у підприємства недостатньо оборотних коштів. Проведено аналіз оборотності оборотних коштів. Побудовано лінію тренду поточної та загальної ліквідності. Визначено прогностичні та бажані коефіцієнти ліквідності активів підприємства. Виявлено, що потрібно переглянути існуючу фінансову політику конкретного промислового підприємства. Запропоновано з метою збільшення виручки від реалізації провести диверсифікацію виробництва.

Ключові слова: управління капіталом, оборотний капітал, ліквідність, активи, зобов'язання.

Given the limited and high cost of borrowed funds, in times of crisis in the economy there is a growing need for effective working capital management policy as an important factor in maintaining the liquidity of the enterprise. Many scholars pay attention to capital management, the issue of analysis in the first stage is insufficiently studied. If we are talking about a pre-existing company, it is important to focus on the analysis of working capital. Depending on the goal of the owners, you need to build a management scheme. When it comes to working capital management, it is important to take into account two main goals: an acceptable level of liquidity and risk. The purpose of the article is to analyze the formation and use of working capital of industrial enterprises of Ukraine. This analysis needs to be conducted constantly, due to the impact of unforeseen crises and increased competition in the market. It is established that the main source of asset financing is the enterprise's current liabilities and provisions, i.e. companies adhere to a predominantly aggressive financial policy. The structure of current assets of industrial enterprises of Ukraine and the PJSC Odeskabel Plant industrial enterprise has been analyzed. The liquidity indicators of this enterprise for the period 2016–2020 are calculated. It is established that during this period the enterprise did not have enough working capital. The analysis of the working capital turnover has been made. The current and general liquidity trend line has been built. The forecast and desired liquidity ratios of the enterprise's assets have been determined. It was found that it is necessary to review the existing financial policy of the aforementioned enterprise. It is proposed to diversify production for increase in sales revenue. The article analyzes the formation and use of working capital, which can be considered not only in the activities of industrial enterprises. An approach to determining the forecast and desired values of liquidity ratios is presented. Working capital management is a continuous process based on the analysis of working capital efficiency indicators, as it is important for the liquidity and profitability of enterprises.

Keywords: capital management, working capital, liquidity, assets, borrowed capital.

Постановка проблеми. В умовах обмеженості та дорожнечі грошових коштів, що залучаються, в період кризових явищ в економіці зростає потреба ведення ефективної політики управління оборотним капіталом, як важливого чинника підтримки ліквідності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню оборотного капіталу присвячено багато праць таких вчених як, І. О. Бланк, О. Василик, Джозеф І. Фіннерті, Г. І. Кравцова, М. Н. Крейнін, А. М. Поддєрьогін, Ченг Ф. Лі тощо. Теоретичний базис наукових праць та практичних розробок створено завдяки роботам вчених: О. Г. Білої, О. І. Гончар, В. М. Івахненко, Л. О. Коваленко, О. Ю. Мірошник, Є. В. Мниха, О. О. Орлова, Т. С. Пічугіної, Г. В. Савицької, Н. А. Хрущ, А. В. Череп тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Багато вчених приділяють увагу управлінню капіталом, але, на нашу думку, недостатньо досліджено питання аналізу на першому етапі. Якщо ми говоримо про раніше існуюче підприємство, важливо акцентувати увагу на аналізі оборотного капіталу. Залежно від мети, яка стоїть перед власниками, потрібно будувати схему управління. Якщо говорити про управління оборотним капіталом, то важливо приймати до уваги дві основні мети: прийнятний рівень ліквідності та ризику.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз формування та використання оборотного капіталу промислових підприємств України. Даний аналіз потрібно проводити постійно, через вплив непередбачених кризових явищ та посилення конкуренції на ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства.

Відмітимо, що у науковій літературі поняття оборотний капітал, оборотні кошти, оборотні засоби ототожнюються [1; 2].

У статті ми будемо порівняти показники промисловості України та підприємства Одеської області ПАТ Одеський кабельний завод «Одескабель». Будучи спеціалістом у виробництві телекомунікаційних кабелів, завод освоїв і випускає широкий асортимент мідних і волоконно-оптичних кабелів зв'язку, радіочастотних, а також цифрових або LAN-

кабелів, на які є попит в останні десятиліття та номенклатура яких є найширшою в країнах ЄС [3].

Існує три важливі підходи до фінансування оборотних активів: консервативний (за рахунок короткострокового позикового капіталу фінансується лише половина змінної частини оборотних активів); помірний чи компромісний (за рахунок короткострокового позикового капіталу фінансується вся змінна частина оборотних активів); агресивний (за рахунок короткострокового позикового капіталу фінансується весь обсяг оборотних активів або переважна його частина).

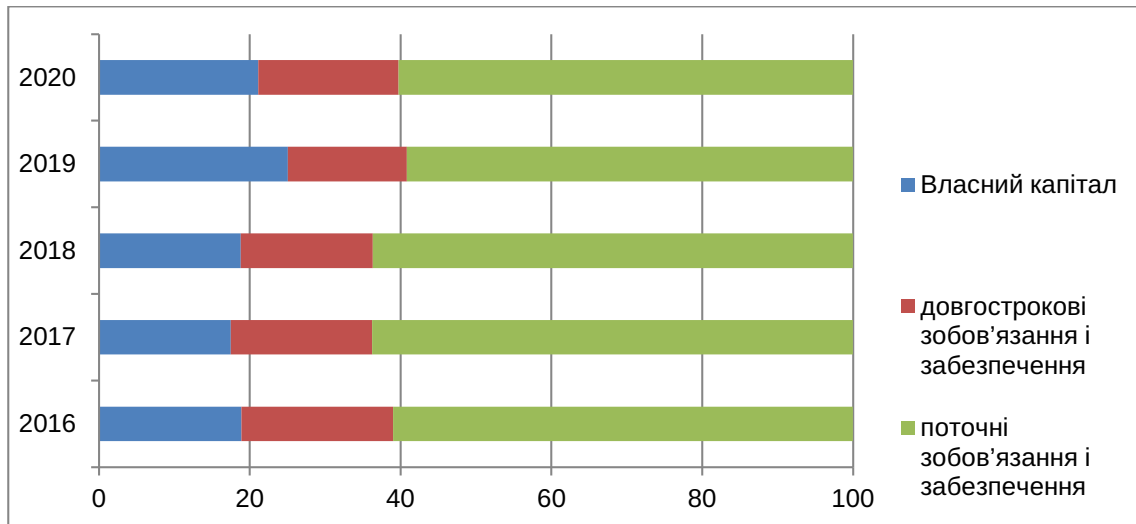
Згідно з розрахунковими даними, зробленими на основі офіційної інформації Державної служби статистики України [4], протягом досліджуваного періоду (2016–2020 рр.) вітчизняні промислові підприємства дотримувалися переважно агресивної політики фінансування оборотних та необоротних активів: частка власного капіталу у структурі загального капіталу підприємств промисловості у 2016–2020 роках становила (18,8 % – 21,1 % відповідно) (рис. 1). Найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання і забезпечення (59,2 % – 63,8 %). На Одеському кабельному заводі ми бачимо більш менш кращу ситуацію, але на даному підприємстві теж дотримуються агресивної політики фінансування активів.

Промислові підприємства постійно потребують у додатковому оборотному капіталі. За аналізований період частка оборотного капіталу вище, ніж частка необоротного. Оборотні активи у майні підприємств зменшилися на 0,09 в.п., з 54,4% у 2016 році до 54,3 % у 2020 році (рис. 2) [4].

Частка оборотних активів від загальної вартості майна ПАТ Одеський кабельний завод «Одескабель» у 2020 р. складає 55,3 %, серед яких найбільшу питому вагу займають низьколіквідні активи – 54,5 %; найменшу – високоліквідні активи – 6,9 %.

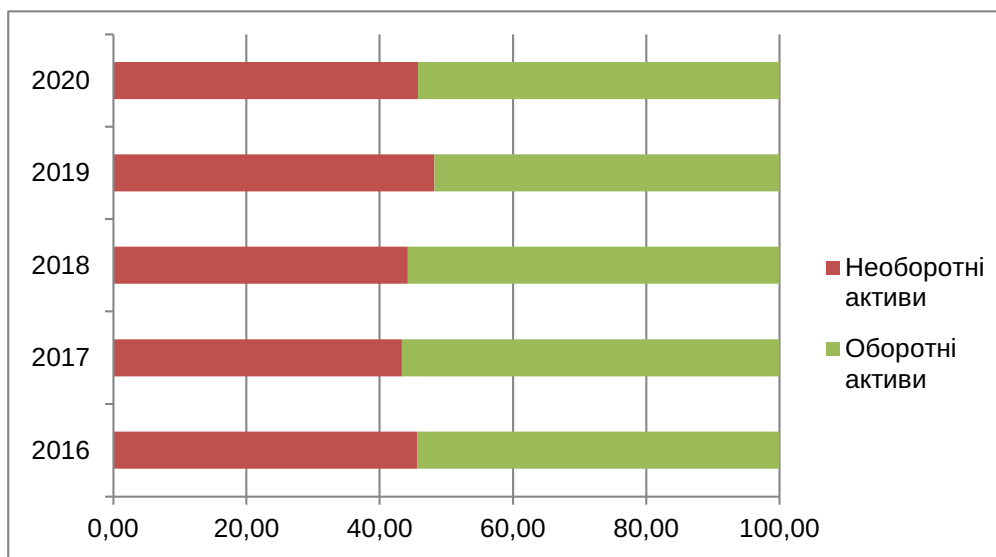
Абсолютний приріст оборотного капіталу промислових підприємств з 2016 р. до 2020 р. становив 643 855,71 млн. грн., або 42,4 %. У структурі оборотних коштів промислових підприємств України протягом досліджуваного періоду спостерігалися незначні зміни у цілому. У запаси було вкладено в середньому 24 % їх загальної суми, тоді як в дебіторську заборгованість було притягнуто близько 64,2 % (рис. 3).

На Одеському кабельному заводі навпаки, половина оборотних коштів – це запаси, і тільки 40 % – це дебіторська заборгованість.

Рис. 1. Узагальнена структура капіталу за джерелами фінансування промислових підприємств України за період 2016–2020 рр., %

Джерело: розраховано авторами на основі даних [4]

Рис. 2. Узагальнена структура активів підприємств промисловості України за період 2016–2020 рр., %.

Джерело: розраховано авторами на основі даних [4]

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Раціональне використання оборотних засобів сприяє підвищенню фінансової стійкості організації та її платоспроможності. Тоді організація своєчасно і повністю виконує свої розрахунково-платіжні зобов'язання, що дозволяє успішно здійснювати комерційну діяльність. Ефективність використання оборотних коштів характеризується системою відносних економічних показників, насамперед оборотністю оборотних коштів та коефіцієнтом завантаження. Саме відносні показники повністю характеризують ситуацію з

використанням ресурсів. Важливе значення має прискорення обороту оборотних коштів. Розрахунки подані в таблиці 1.

Аналізуючи оборотність оборотних коштів, бачимо, що на промислових підприємствах за рік в середньому оборотні кошти виконують 1,5 обороти. Зміна оборотності в 2020 р. у порівнянні з 2016 р. склала +0,08 оборотів. Тобто, незважаючи на зростання оборотного капіталу, обсяг реалізованої продукції зріс у більшій мірі, що свідчить про раціональне використання оборотного капіталу. Це під-

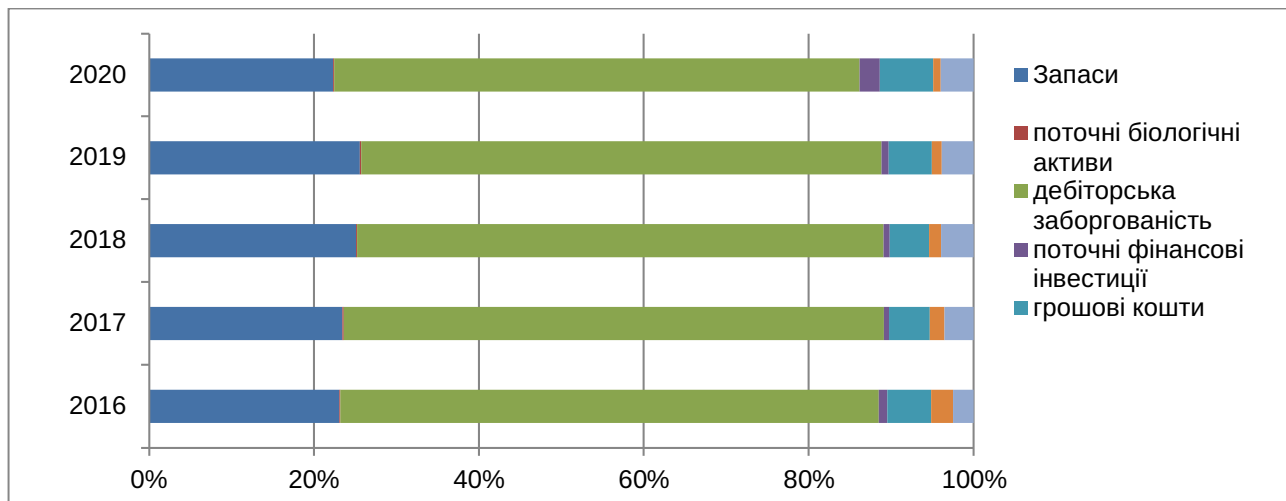

Рис. 3. Структура оборотних коштів промислових підприємств України в 2016–2020 рр., %

Джерело: розраховано автором на основі даних [4]

тверджує і коефіцієнт завантаження оборотних коштів. Зниження коефіцієнту означає, що ефективність використання оборотних коштів збільшується. У 2020 р. Кз знизився на 0,04 за рахунок прискорення оборотності оборотних коштів. Якщо порівнювати з середньогалузевими показниками у промисловості, то ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"» має вищі показники. На підприємстві у середньому оборотні кошти виконують 2,61 оборотів (табл. 2).

Але, починаючи з 2018 р., ми спостерігаємо зниження показників оборотності оборотних коштів. В 2020 р. у порівнянні з 2018 р. даний показник знизився на 0,15 оборотів або 5,6 %. Тоді як коефіцієнт завантаження (зворотній йому показник) збільшився.

В різних джерелах ми спостерігаємо різні підходи до визначення коефіцієнтів ліквідності. У Методичних рекомендаціях з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств розглядається два показника ліквідності: коефіцієнт поточної та загальної ліквідності [5]. У науко-

вій ж літературі розраховуються ще коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності [6–8]. У даних авторів статей відмічаємо різні нормативні значення коефіцієнтів.

Аналіз показників ліквідності цікавий не лише для керівників підприємства, але й для інших користувачів інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників сировини і матеріалів; коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків; коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців і власників акцій підприємства [9].

Згідно Методичним рекомендаціям [5] нами розраховано два показника ліквідності активів ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"», результати представлено у таблиці 3.

За період, що досліджується нами, спостерігаємо коливання показників. Для більш детального аналізу відобразимо на графіку динаміку коефіцієнтів ліквідності (рис. 4).

В цілому існує тенденція до зниження коефіцієнтів в обох випадках. Коефіцієнти детермінації $R^2 = 0,929$ та $0,973$ характеризують

Таблиця 1

Динаміка коефіцієнтів оборотності та завантаження оборотних коштів промислових підприємств у 2016–2020 роках

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення за 2020–2016 рр.
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, кількість оборотів (Коб.)	1,42	1,47	1,59	1,60	1,50	+0,08
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів (Кз)	0,7	0,68	0,63	0,62	0,67	-0,04

Джерело: побудовано авторами на підставі статистичних даних [4]

Таблиця 2

Динаміка коефіцієнтів оборотності оборотних коштів ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"» у 2016–2020 роках

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення за 2020–2016 рр.
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, кількість оборотів (Коб.)	2,58	2,74	2,67	2,55	2,52	-0,07
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів (Кз)	0,39	0,37	0,37	0,39	0,40	0,01

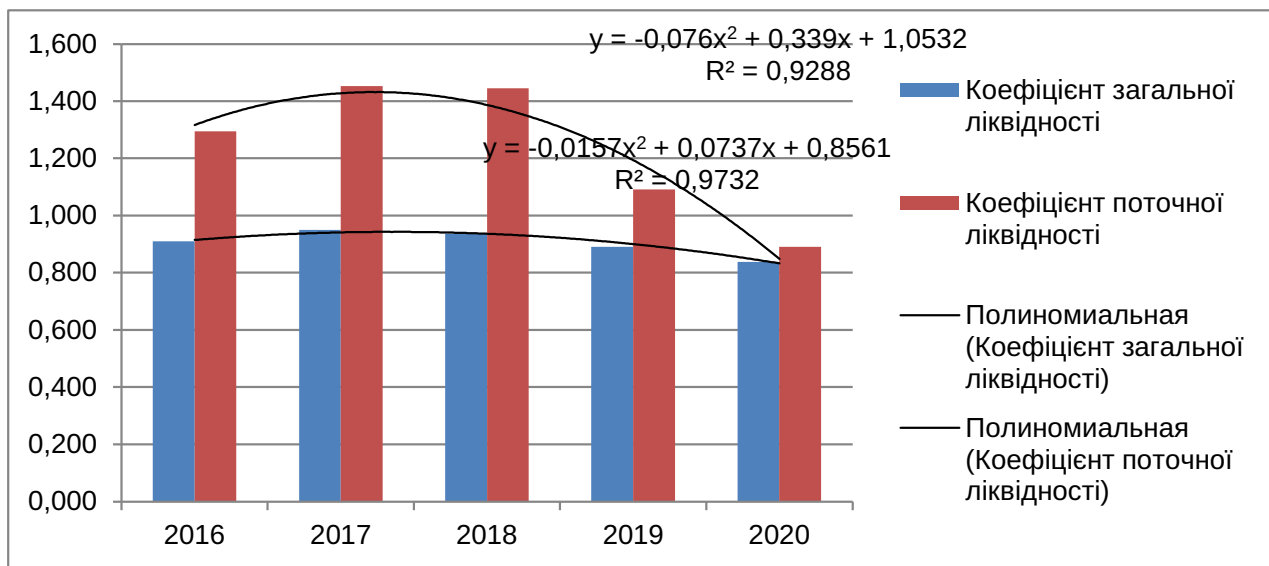
Джерело: побудовано авторами на підставі даних ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"»

Таблиця 3

Коефіцієнти ліквідності ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"» протягом 2016–2020 рр.

	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення за 2020–2016 рр.
Коефіцієнт загальної ліквідності	>1	0,910	0,950	0,936	0,891	0,837	-0,072
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5-2,5	1,294	1,452	1,445	1,091	0,890	-0,404

Джерело: побудовано авторами на підставі даних ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"»

Рис. 4. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"» протягом 2016–2020 рр.

Джерело: розраховано авторами на основі даних [3]

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

точність побудованих трендових моделей, в даному випадку вона дуже висока.

Якщо порівнювати з нормативними значеннями, то ні один коефіцієнт ліквідності не знаходиться у допустимих межах. З 2018 р. усі показники ліквідності знижуються. Це свідчить

про погіршення ситуації із забезпеченістю оборотними коштами. В 2020 р. у порівнянні з 2016 р. в абсолютному виразі коефіцієнт поточної ліквідності скоротився (-0,404). Тобто поточні активи покривають в недостатній мірі короткострокові зобов'язання. Низький кое-

Таблиця 4

**Фактичні, прогнозні та бажані значення коефіцієнтів ліквідності
ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"»**

№	Назва показника	Фактичні значення (2020 р.)	Прогнозні значення	Нормативні (бажані) значення
1	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,837	0,7241	1
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,89	0,3512	1,5

Джерело: побудовано авторами на підставі даних ПАТ «Одеський кабельний завод "Одескабель"»

фіцієнт загальної ліквідності свідчить про нездатність підприємства вчасно погашати свої зобов'язання за допомогою активів.

Побудовані моделі з рис. 4 дають змогу спрогнозувати майбутні показники коефіцієнтів. Так, підставляючи замість X значення періоду, отримуємо наступні показники (табл. 4). Також в даній таблиці вкажемо нормативні, бажані показники.

Отримані прогнозні результати, свідчать, що підприємству потрібно переглянути політику фінансування активів. Навіть, якщо спиратися на фактичні дані, то для досягнення нормативних (бажаних) результатів рекомендується або знизити величину зобов'язань, або збільшити величину оборотного капіталу. На нашу думку, по-перше, необхідно збільшити виручку від реалізації продукції. Тому що в 2020 р. у порівнянні з 2016 р. виручка від реалізації продукції збільшилась на 44,3 %, а темп приросту оборотних активів – 48,2 %. Переверненим засобом підтримки та збільшення прибутковості підприємства є диверсифікація виробництва. Диверсифікація – це одна із стратегій розвитку підпри-

ємства, яка дозволяє отримати додаткові економічні вигоди в умовах кризових явищ та збільшення конкуренції на ринку. Почувши назву Johnson & Johnson, ми відразу згадуємо дитячі шампуні та товари для дому, але вона виготовляє набагато більше товарів. На додаток до випуску широкого спектру препаратів, вона має потужний сегмент медичного обладнання з інструментами для операцій (по останньому посідає чільне місце у світі). Зазначимо, що компанія є однією з найстабільніших на Нью-Йоркській фондовій біржі, збільшуючи дивіденди акціонерам щороку.

Висновки. У статті проведено аналіз формування і використання оборотного капіталу, який можливо розглядати не тільки в діяльності промислових підприємств. Представлено підхід до визначення прогнозних та бажаних значень коефіцієнтів ліквідності. Управління оборотним капіталом – це безперервний процес, якій базується на аналізі показників ефективності використання оборотного капіталу, так як має важливе значення для ліквідності та прибутковості підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України. Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Набрання чинності: 19.03.2013. URL: <https://zakon.help/article/nacionalne-polozhennya-standart-buhgalterskogo>.
3. Загальнодоступна інформаційна база даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів. URL: <http://www.smida.gov.ua>.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06?find=1&text=%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#w1_1.
6. Басова О. О. Управління оборотним капіталом торгівельних підприємств. *Економічна наука*. 2018. № 11. http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2018/10.pdf.
7. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз С.Я. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf.
8. Польова Т. В., Кравцова Ю. В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПАТ «Бондарівське». *Ефективна економіка*. 2018. № 10. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf.

9. Теницька Н. Б., Мяло М. О., Аніпір Є. Л. Система управління оборотним капіталом України. *Ефективна економіка*. 2013. № 10. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2409>.

REFERENCES:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. Data onovlennia: 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti". Nabran- nia chynnosti: 19.03.2013. URL: <https://zakon.help/article/nacionalne-polozhennya-standart-buhgalterskogo>.
3. Zahalnodostupna informatsiina baza danykh Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku pro rynek tsinnykh paperiv. URL: <http://www.smida.gov.ua>.
4. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Metodychni rekomendatsii z analizu i otsinky finansovoho stanu pidpriemstv. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06?find=1&text=%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B-D%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#w1_1.
6. Bassova O. O. (2018) Upravlinnia oborotnym kapitalom torhivelnnykh pidpriemstv. *Ekonomichna nauka*. № 11. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2018/10.pdf.
7. Chaika T. lu., Loshakova S. le., Vodoriz S. Ia. (2018) Rozrakhunok koefitsientiv likvidnosti za balansom, urakhuvannia finansovykh i vyrobnychykh osoblyvostei pidpriemstva pid chas zdiisnennia koefitsientnoho analizu likvidnosti. *Ekonomika i suspilstvo*. № 15. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf.
8. Polova T. V., Kravtsova Yu.V. (2018) Analiz likvidnosti balansu pidpriemstva na prykladi PRAT «Bondarivske». *Efektivna ekonomika*. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf.
9. Tenytska N. B., Mialo M. O., Anipir Ye. L. (2013) Systema upravlinnia oborotnym kapitalom Ukrainy. *Efektivna ekonomika*. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2409>.